

مرکز تحقیقات شورای نگهبان

نظرات استدلالی شورای نگهبان

عنوان

طرح حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین
نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴)
قانون مالیاتهای مستقیم

شماره مسلسل: ۱۳۹۲۰۰۶۶

تاریخ: ۱۳۹۲/۹/۱۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**طرح حداکثر استفاده از توان تولیدی و
خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت
آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴)
قانون مالیاتهای مستقیم**

شناسنامه

عنوان:

نظرات استدلالی شورای نگهبان

طرح حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای

کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴)

قانون مالیاتهای مستقیم

تدوین:

محمدبرزگر خسروی

ناظر علمی:

سلمان عمرانی

گروه تدوین

شماره مسلسل: ۱۳۹۲۰۰۶۶

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۹/۱۶

فهرست مطالب

مقدمه	۳
طرح حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم	۴
مرحله اول	۴
نظر (مرحله اول) شورای نگهبان	۱۰
مرحله دوم	۱۱
نظر (نهایی) شورای نگهبان	۱۲

مقدمه

بر اساس اصل (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی به وسیله شورای نگهبان از نظر انطباق با موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت مغایرت برای تجدیدنظر به مجلس بازگردانده می‌شود. همچنین به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب اساسنامه‌های دولتی را به دولت واگذار کند که در این صورت اساسنامه‌های مصوب دولت می‌بایست به لحاظ انطباق با شرع و قانون اساسی به تأیید شورای نگهبان برسند. علاوه بر این به موجب اصل (۴) قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است. تفسیر قانون اساسی نیز به موجب اصل (۹۸) قانون اساسی بر عهده شورای نگهبان قرار گرفته است.

در راستای اجرای این اصول، کلیه مصوبات مجلس، اساسنامه‌های دولتی و استفساریه‌ها در جلسات شورای نگهبان مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار گرفته و نظر نهایی شورا ابلاغ می‌گردد. با عنایت به تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی مبنی بر ضرورت اعلام مبانی و استدالات شورای نگهبان، گروه تدوین مرکز تحقیقات، با همکاری اداره تدوین دفتر امور حقوقی شورای نگهبان، اقدام به استخراج استدالات و مبانی نظری آراء این شورا نموده است. کارشناسان این مرکز، با مطالعه دقیق متن مذاکرات شورای نگهبان - که از سوی معاونت اجرایی ضبط و پیاده‌سازی می‌شود - استدالات و ظرایف مورد نظر اعضا را استخراج نموده، و با حفظ اصالت، آنها را در قالب یک متن علمی به جامعه حقوقی کشور ارائه می‌نمایند. یقیناً انتشار مبانی اظهارنظرهای شورای نگهبان، موجب آشنایی هرچه بیشتر جامعه علمی و نهادهای تقنینی و اجرایی کشور با فعالیت‌های این شورای حساس و تأثیرگذار شده و همچنین می‌تواند به عنوان متون درسی و پژوهشی در محافل دانشگاهی و حوزوی مورد استفاده قرار گیرد.

طرح حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم

مرحله اول

مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۱/۲/۳۱

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۱/۳/۱۰ و ۱۳۹۱/۳/۱۷

ماده ۲- به منظور حداکثر استفاده از توان پژوهشی، طراحی، فنی، مهندسی، تولیدی، صنعتی، خدماتی و اجرائی کشور، کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی یا وابسته به دولت موضوع ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، بانک‌ها، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موضوع ماده (۵) قانون موصوف، مؤسسات عمومی یا عام‌المنفعه، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی، سازمان‌ها، بنگاه‌ها، صنایع، کارخانجات و همچنین کلیه سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات، دستگاه‌ها و واحدهایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است از قبیل شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی پتروشیمی، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، سازمان هواپیمایی کشوری، سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، شرکت ملی فولاد و شرکت ملی صنایع مس ایران، اعم از این که قانون خاص خود را داشته و یا از قوانین و مقررات عام تبعیت نمایند و شرکت‌های تابعه و وابسته به آنها، موظفند در تأمین کالاهای مصرفی و سرمایه‌ای، امور خدمات مهندسی مشاور، پیمانکاری ساختمانی و تأسیساتی، تأمین تجهیزات کلیه پروژه‌های کشور اعم از این که از بودجه عمومی دولت و یا از درآمدهای خود و یا از اعتبارات و تسهیلات ارزی و ریالی دستگاه‌های مزبور یا زمین‌های منابع طبیعی و سایر امکانات دولتی استفاده می‌کنند، براساس این قانون اقدام نمایند.

الف- دیدگاه مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ج- دیدگاه ابهام

- در این ماده صراحتاً وجود شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران و شرکت ملی پتروشیمی به رسمیت شناخته شده است؛ حال آنکه به دلیل تصویب اساسنامه این شرکت‌ها در پیش از انقلاب اسلامی و به تبع، وجود ابهام در مغایرت اساسنامه این شرکت‌ها با قانون اساسی و موازین شرعی، وجود آنها تا عدم ارائه اساسنامه‌ای که مغایر با قانون اساسی و موازین شرعی نباشد، دارای ابهام است.

د- تصمیم شورا

- این ماده دارای ابهام معموله در خصوص نبود اساسنامه شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران و شرکت ملی پتروشیمی است.

ماده ۷- طرح‌ها و پروژه‌هایی که قبل از لازم‌الاجراء شدن این قانون، مناقصه آنها برگزار شده یا قرارداد آنها منعقد گردیده از شمول این قانون مستثنی است.
استثنائات این قانون در موارد خاص یا اضطراری با پیشنهاد دستگاه‌های اجرائی موضوع ماده (۲) این قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

الف- دیدگاه مغایرت

- منظور از «استثنائات این قانون» که در ذیل این ماده مورد اشاره قرار گرفته است، استثناء کردن برخی موارد، از کل این قانون است. با توجه به اینکه

تصمیم‌گیری در خصوص این موارد خاص، به منزله‌ی قانونگذاری است، واگذاری آن به هیأت وزیران مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است که قانونگذاری را از جمله وظایف مجلس شورای اسلامی می‌داند.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- منظور از «استثنائات این قانون» در ذیل این ماده، صرفاً به معنای استثنا کردن برخی موارد از حکم این ماده است و نه کل قانون. اشاره این ماده به طرح‌ها و پروژه‌هایی که قبل از لازم‌الاجراء شدن این قانون، مناقصه آنها برگزار شده یا قرارداد آنها منعقد شده است، نشان‌دهنده اجرایی بودن موارد مربوطه است. بر این اساس تعیین این استثنائات، تقنین محسوب نشده و واگذاری آن به هیأت وزیران، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی نیست.

ج- دیدگاه ابهام

- از آنجا که مشخص نیست، منظور از «استثنائات این قانون»، استثنائات کل قانون است یا استثنائات این ماده، و با توجه به مغایرت فرض اول با اصل ۸۵ قانون اساسی، ابتدا این ابهام باید برطرف شود.

د- تصمیم شورا

- این ماده از این حیث که مشخص نیست منظور از استثنائات این قانون، استثنائات این ماده است یا کل قانون، دارای ابهام شناخته شد.

ماده ۱۲- کارگران ایرانی اعزامی موضوع قراردادهای صدور خدمات فنی به خارج از کشور، به شرط داشتن گواهینامه شغلی از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی از پرداخت هرگونه عوارض و مالیات معاف می‌باشند.

...

الف- دیدگاه مغایرت

- از آنجا که این مصوبه در قالب طرح ارائه شده است، مستثنی کردن کارگران مزبور از هرگونه عوارض و مالیات توسط آن، موجب کاهش هزینه‌های دولت شده، بی‌آنکه طریق جبران آن مشخص شده باشد. به همین جهت ماده مزبور مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- از آنجا که در مقررات مرتبط با این مسئله^۱، افراد مذکور، از پرداخت مالیات و عوارض معاف بوده‌اند، فلذا این ماده موجب کاهش درآمدهای دولت نمی‌گردد. در نتیجه مغایرت این ماده با اصل ۷۵ منتفی است.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

- ماده مزبور، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۱۷- افزایش سرمایه بنگاه‌های اقتصادی ناشی از تجدید ارزیابی دارایی‌های آنها، از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون به مدت پنج سال از شمول مالیات معاف است مشروط بر آن که متعاقب آن به نسبت استهلاك دارایی مربوطه و یا در زمان فروش، مبنای محاسبه مالیات اصلاح گردد و بنگاه یادشده طی پنج سال اخیر تجدید ارزیابی نشده باشد.

الف- دیدگاه مغایرت

- معاف کردن شرکت‌های مزبور از پرداخت مالیات، عملاً موجب کاهش

^۱ ماده ۶ قانون حداکثر استفاده از توان فنی و مهندسی تولیدی و صنعتی و اجرایی کشور در اجرای پروژه‌ها و ایجاد تسهیلات به منظور صدور خدمات، مصوب ۱۳۷۵/۱۲/۱۲: «ماده ۶- معافیت کارگران اعزامی موضوع قراردادهای صدور خدمات فنی به خارج از کشور از پرداخت عوارض خروج به شرط داشتن کارنامه‌شغلی از وزارت کار و امور اجتماعی است.»

درآمدهای دولت شده، بی‌آنکه طریق جبران آن مشخص شده باشد. بر این اساس، از آنجاکه این مصوبه در قالب طرح ارائه شده است، ماده فوق مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است که طرح‌های قانونی را در صورت افزایش هزینه عمومی، مستلزم تعیین محل تأمین هزینه آن می‌داند.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- از آنجا که افزایش سرمایه مزبور، ناشی از تجدید ارزیابی دارایی‌ها بوده و درآمدی نیست که در قانون بودجه پیش‌بینی شده باشد، معاف کردن شرکت‌ها از پرداخت آن موجب کاهش درآمد دولت نیست، بلکه مانع از تحقق درآمد جدید است. بر این اساس این ماده نه موجب افزایش هزینه عمومی و نه موجب تقلیل درآمد عمومی است که خلاف اصل ۷۵ قانون اساسی باشد.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

- ماده مزبور، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۲۰- دولت موظف است به منظور حمایت از سازمان‌های توسعه‌ای ضمن پیش‌بینی منابع مالی لازم در بودجه سنواتی آن‌ها، سود شرکت‌های تابعه را مطابق آنچه در بودجه سالانه مشخص می‌شود، پس از کسر سهم دولت با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی به همراه منابع حاصله از فروش اموال و دارایی‌های آن‌ها با رعایت قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی در اختیار سازمان‌های مذکور قرار دهد.

ماده ۲۱- به منظور سرمایه‌گذاری در صنایع اولویت‌دار و یا حل مشکل واحدهای صنعتی- معدنی موجود، منابع لازم بر اساس

پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت در قالب یارانه سود تسهیلات یا کمک‌های فنی - اعتباری در بودجه‌های سنواتی پیش‌بینی می‌شود. وزارتخانه مذکور لیست اولویت‌های مشمول این ماده و منابع مورد نیاز را به‌طور سالانه ارائه می‌کند.

الف- دیدگاه مغایرت

- از آنجا که حمایت از سازمان‌های توسعه‌ای و همچنین ارائه یارانه سود تسهیلات یا کمک‌های فنی - اعتباری توسط دولت مستلزم افزایش هزینه عمومی است، عدم اشاره مواد مزبور به محل تأمین درآمد آنها، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است که طرح‌های قانونی را در صورت افزایش هزینه عمومی، مستلزم تعیین محل تأمین هزینه آن می‌داند. هر چند در این مواد به پیش‌بینی منابع لازم در بودجه سنواتی اشاره شده است، ولی صرف اشاره طرح، به تأمین منابع در بودجه کفایت نکرده و محل تأمین هزینه به صورت دقیق باید مشخص شود.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- در مواد مزبور به تأمین منابع مالی در بودجه سنواتی اشاره شده است؛ یعنی دولت از ابتدا در هنگام تهیه لایحه بودجه، موضوعات مزبور را نیز مدنظر قرار داده و بودجه‌ای برای آن لحاظ می‌کند. بر این اساس، این ماده منجر به افزایش هزینه عمومی یا تقلیل درآمد عمومی نمی‌شود و لذا مغایرتی با اصل ۷۵ قانون اساسی ندارد.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

- مواد مزبور، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشدند.

نظر (مرحله اول) شورای نگهبان^۱

۱- ماده ۲ دارای همان ابهام معموله در خصوص نبود اساسنامه شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران و شرکت ملی پتروشیمی است.

۲- ماده ۷ از این حیث که مشخص نیست منظور از استثنائات این قانون، استثنائات این ماده است یا کل قانون، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

تذکرات:

۱- در تبصره ماده ۱۴، ۱۳۱۴ به ۱۳۵۴ اصلاح شود.

۲- ماده ۱۶، نیازمند اصلاح عبارتی است.

^۱. مندرج در نامه شماره ۹۱/۳۰/۴۶۹۱۷ مورخ ۱۳۹۱/۳/۱۷ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

مرحله دوم

مصوبه مجلس شورای اسلامی : ۱۳۹۱/۵/۱

تاریخ بررسی در شورای نگهبان : ۱۳۹۱/۵/۱۱

ماده ۲- به منظور حداکثر استفاده از توان پژوهشی، طراحی، فنی، مهندسی، تولیدی، صنعتی، خدماتی و اجرائی کشور کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی یا وابسته به دولت موضوع ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، بانک‌ها، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موضوع ماده (۵) قانون موصوف، مؤسسات عمومی یا عام المنفعه، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی، سازمان‌ها، بنگاه‌ها، صنایع، کارخانجات و همچنین کلیه سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات، دستگاه‌ها و واحدهایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است از قبیل وزارت نفت و شرکت‌های تابعه، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، سازمان هواپیمایی کشوری، سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، شرکت ملی فولاد و شرکت ملی صنایع مس ایران، اعم از این که قانون خاص خود را داشته و یا از قوانین و مقررات عام تبعیت نمایند و شرکت‌های تابعه و وابسته به آنها، موظفند در تأمین کالاهای مصرفی و سرمایه‌ای، امور خدمات مهندسی مشاور، پیمانکاری ساختمانی و تأسیساتی، تأمین تجهیزات کلیه پروژه‌های کشور اعم از این که از بودجه عمومی دولت و یا از درآمدهای خود و یا از اعتبارات و تسهیلات ارزی و ریالی دستگاه‌های مزبور یا زمین‌های منابع طبیعی و سایر امکانات دولتی استفاده می‌کنند، براساس این قانون اقدام نمایند.

....

الف - دیدگاه مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- با توجه به حذف «شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران و شرکت

ملی پتروشیمی» از این ماده، ایراد سابق شورا در خصوص وجود ابهام درباره اساسنامه این شرکت‌ها برطرف شده و این ماده با ایرادی مواجه نمی‌باشد.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- ماده مزبور، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۷ - طرح‌ها و پروژه‌هایی که قبل از لازم‌الاجراء شدن این قانون، مناقصه آنها برگزار شده یا قرارداد آنها منعقد گردیده، از شمول این قانون مستثنی است.

الف - دیدگاه مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- با توجه به حذف پاراگراف دوم ماده سابق، ابهام شورا نسبت به عبارت «استثنائات این قانون» که در آن پاراگراف مورد اشاره قرار گرفته بود، برطرف شده و این ماده با ایرادی مواجه نمی‌باشد.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- ماده مزبور، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

نظر (نهایی) شورای نگهبان^۱

مصوبه مزبور با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

۱. مندرج در نامه شماره ۹۱۳۰/۴۷۶۳۸ مورخ ۱۳۹۱/۵/۱۲ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

امام خمینی (ره):

و از شورای محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود را ایا تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطرو و قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام ج ۲۱، ص ۴۲۲)

مرکز تحقیقات شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۳۱۴۵ - ۱۴۶۳
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir